

42. Конкуренция „а ла агенция“

Някога, по соц време, ни учеха, че съревнованието е благородно, а конкуренцията е жестока, както е жестоко и капиталистическото общество, в което човек за човека е вълк. Не че е дошло време да ревизираме схващанията си за капитализма и конкуренцията, но все пак, има някои очевидни различия между онова, в което вярваме, и онова, което виждаме. Вярата в справедливата свободна конкуренция, която е двигател на икономиката, разбира се, се оказа наивна.

Когато в началото на 1990-те години останях без работа и защита все още не бях прогледнал, за да видя, че наистина между благородно съревнование и свободна конкуренция има съществена разлика. Постепенно започнах да осъзнавам тази разлика и да разбирам, че тя не е просто разлика в синонимите на едно и също понятие.

Думата „съревнование“ води началото си от древния глагол „ревновати“, който е в тясна връзка с отглаголното съществително „ръвение“ в смисъл на „ревност, усърдие“. В съвременните южнославянски езици, например, има глагол „rvati se“, който е със смисъл „боря се, бия се“. И думата „конкуренция“ произлиза от глагол, едно от значенията на който е подобно – „concurro“ – „сражавам се“.

Следователно и съревнованието, и кон-

куренцията означават битка. Тогава как да приемем, че съревнованието може да бъде благородно, а конкуренцията – свободна, ако и при едното, и при другото има насилие? Все пак, езикът търпи какво ли не, затова насилието ще съжителства мирно със смисъла, който се опитваме да вложим в тези думи. Човешкото общество минава през различни етапи на развитие. Общоприето схващане е, че всеки следващ етап би трябвало да е по-висш не само в технологично, но и в морално отношение. А от морална гледна точка и съревнованието, и конкуренцията не трябва да включват или подразбират насилие.

Съревнованието е всъщност състезание, а състезанието от хилядолетия не включва насилие. Всички знаем, че по времето на Олимпийските игри в древността са прекратявани войни и сражения. В състезанието наистина има нещо благородно и ненасилническо като замисъл и затова не трябва да смесваме съвременния комерсиализиран и все по-жесток спорт с олимпийската идея.

Конкуренцията между търговците е съществувала от древността. По принцип тя е подобна на съревнованието, защото нормалната конкуренция не включва в себе си насилие под каквато и да е форма. Нямам предвид само физическо, открито насилие. Към насилието може да се причисли и психологическото въздействие под форма на заплахи, заблуди, измами и т. н.

За съжаление, както в съвременния спорт състезателното начало е все по-опорочено от комерсиализация и насилие, така и идеята за свободната конкуренция става все по-утопична.

И понеже разглеждам един конкретен случай – конкуренцията между всички, които предоставят преводи на пазара, ще разгледам именно модела, който се е наложил през последните двадесет и пет години. В свои статии съм обсъждал законовите очертания на тази конкуренция, затова тук няма да се спирам на въпроса от правна гледна точка.

Конкуренция може да съществува между преводачи от/на едни и същи езици в едни и същи области на превода. Не може обаче да съществува конкуренция между агенция, обещаваща преводи от/на „всички“ езици, от една страна, и конкретен преводач, който прави преводи от/на конкретни езици, евентуално в конкретна област, от друга страна. Мога ли аз да се конкурирам с цяла армия? И макар че в случая става дума за някакъв имагинерен списък на преводачи, сред които дори може и да не съществува име на преводач от/на езиците, по които съм специалист, аз съм поставен в изключително неравностойно положение. Според закона обаче агенциите с легионите си от „свои“ преводачи са мои конкуренти!

Добре, конкуренти са ми, но къде е свободната конкуренция, в която трябва да участвам? Само злонамерен човек би могъл да каже,

че тук няма проблем и че всеки е свободен да постъпва, както сметне за добре.

Тук действително има проблем.

Агенциите си правят списъци с преводачи и „превеждат“ от/на „всички“ езици. Аз нямам списък с преводачи и превеждам само от/на езиците, по които съм специалист. Агенциите крият, че са посредници и се представят като изпълнители на преводите. Аз съм прекият изпълнител на всяка поръчка от клиенти. Агенциите, нещо повече, злоупотребяват с връзките си с държавата и се хвалят, че били „лицензирани“. Аз нямам „лиценз“, знам, че не съществува такъв за преводаческа дейност и не лъжа клиентите си. Агенциите слугуват на Външно и му „снасят“ преводи за „заверка“ на подписа на преводача (неприсъствена, т. е. незаконна). Аз нямам нищо общо с Външно и не се занимавам с „куриерска“ дейност. Или общо, аз съм преводач, а агенциите – просто посредници. И как един преводач да се конкурира с посредници? Преводаческата дейност не е посредническа и посредническата – не е преводаческа. Всъщност посредниците отнемат клиентите и работата ми, лишават ме от приходи и препитание, извършват насилие над мен, макар и неявно.

Конкуренцията „а ла агенция“, сиреч „по агенцийному“, е всъщност засмукване на потенциалните клиенти на преводачите чрез създаване на мощен вакуум – с лъжи, измами, шантаж и прикрито насилие. Тази „конку-

ренция“ няма нищо общо с добрите нрави (морала) и добрите търговски практики, а още по-малко – с благородното съревнование между интелигентни същества.